సంగీత ప్రపంచం

డా॥ కె.వి.రావు

సంగీత ప్రపంచం

(ఓంకారం నుండి ఆండ్రాయిడ్ వరకు)

రచన :

డా ॥ కె.వి.రావు

ఘంటసాల గానసభ

హైదరాబాద్ - 500 020

సంగీత ప్రపంచం

(ఓంకారం నుండి ఆండ్రాయిడ్ వరకు)

డా. కె.వి. రావు

Sangeetaprapancham

Dr. K.V. Rao

First Print : March, 2014

© Reserved

Price : **Rs. 180/-**

Copies : 500

Dr. K.V. Rao
28, 4th Floor, 1-1-79,
Bhagyanagar Apartments
Next to Sri Mayuri Cinema Hall,
RTC X Roads, Hyderabad - 500 020
Ph : 040 - 27630714, 9848742320

Sole Distributors : **Creative Links Publications**
1-8-725/A/1, 103-C
Balaji Bhagyanagar Apartments
Nallakunta, Hyderabad - 500 044
Cell : 98480 65658, 98485 06964
email : creativelinkspublications@yahoo.com

Printing :
Sri Uday Printers
D.No. 3-5-170/1/8/1/A
Narayanaguda, Hyderabad
Ph : 040 - 64511385

మొదటిసారిగా వ్రాయటం ప్రారంభించినప్పుడు మూడు స్వరాలను మూలముగా భావించారు. ఈ ముఖ్య స్వరాలు అతిప్రాచీన భాష అయిన సంస్కృతము నుంచి తీసుకొనబడ్డాయి. వేదమంత్రాలు నిడివైన శ్లోకరూపంలో చెప్పబడ్డాయి.

వేదమంత్రాలను పాడేటప్పుడు హెచ్చుస్థాయిలో పాడిన దాన్ని 'ఉదాత్తము అని, తక్కువ స్థాయిలో పాడిన దాన్ని 'అనుదత్తము' అని, హెచ్చు, తగ్గుస్థాయిల కలయికను 'స్వరితము' అని పిలుస్తారు. హెచ్చుస్థాయిలో పాడిన స్వరము మీద చిన్న నిలువు గీత వ్రాస్తారు. తక్కువ స్థాయిలో పాడిన స్వరము క్రింద చిన్న అడ్డగీత రాస్తారు. అంటే ఈ నిలువు అడ్డగీతలు హెచ్చు, తగ్గు సమ స్థాయిలలో పాడే విధానాన్ని తెలియజేస్తాయన్నమాట.

ఉదాత్త, అనుదాత్తల కలయిక ఏ చిహ్నము ద్వారా సూచింపబడదు. అంటే స్వరలిపి (నొటేషన్స్) రాసే పద్ధతి అతి ప్రాచీనమైనదని తెలుస్తున్నది.

సప్తస్వరాలు : సంగీతకళకు పునాది అయిన మొదటి స్వరం ధ్వని శాస్త్రానికి సంబంధించిన కొన్ని సూత్రాలకు కట్టుబడి ఉంటుంది. దాన్ని 'షడ్జమస్వరం' అంటారు. ఈ స్వరానికి రంజింప చేసే స్వభావం ఉన్నది.

వేదపఠనంలో ఒకప్పుడు 'ఏకస్వర గాయక' పద్ధతిలో ఉండేది. ఆ తర్వాత కొంతకాలనికి మానవుని తెలివి వలన మరి ఒక స్వరం కనుక్కోవడంతో 'ద్విస్వర' గాయన పద్ధతి అమలులోకి వచ్చింది.

మరి కొంత కాలం తర్వాత మరో స్వరం కనుక్కోవడంతో "త్రిస్వర" గాయన పద్ధతి వాడుకలోకి వచ్చింది. అంటే సామవేదం నాటికి ఉదాత్త అనుదాత్త, స్వరితాలతో సామగానం అయింది.

కాలక్రమేణా మరి రెండు స్వరాలు చేరి 'అయిదు' స్వరాల సంగీతం రూపుదిద్దుకుంది. ఈ 'అయిదు' స్వరాల సంగీతం అతిప్రాచీనమైనది. ప్రపంచంలోని అన్ని సంగీతాలలోనూ ఒకప్పుడు ఈ 'అయిదు' స్వరాల సంగీతం అమలులో ఉండేది.

మానవుని తెలివితేటలు అభివృద్ధి అవుతూ ఉండటము వలన కొంతకాలానికి మరో రెండు స్వరాలు చేర్చి సప్తస్వరాలు కలిగిన స్థాయి ఏర్పడింది. అ సప్త స్వరాలు స, రి, గ, మ, ప, ద, ని. ప్రపంచములో ఏ సంగీతానికి అయినా ఉండేవి ఈ సప్తస్వరాలే.

ప్రాచీన సాహిత్యంలో సంగీతం

రావణ బ్రహ్మ సంగీతవిద్యలో గొప్ప విద్వాంసుడు. తన ఆస్థానములో ఎందరో సంగీత కళాకారులను ప్రోత్సహించినట్లు తెలుస్తున్నది. రామలక్ష్మణులిద్దరు సుగ్రీవుని రాజ్యమునకు వెళ్ళినప్పుడు అనేక సంగీత వాయిద్యములతో అక్కడివారు గానం చేస్తే రామలక్ష్మణులు విన్నారుట. వాల్మీకి మహర్షి రచించిన రామాయణ కావ్యాన్ని శ్రీరామచంద్రుని కుమారులు లవకుశులు శ్రీరాముని ఆస్థానంలో గానం చేసారు. ఈ విషయములు 'రామాయణం' ద్వారా తెలుస్తున్నవి.

'భారతము'లో అనేక చోట్ల సంగీతము గురించి ప్రస్తావించబడింది. అర్జునుడు గొప్ప సంగీత విద్వాంసుడు అనియు, 'బృహన్నల' అనే మారువేషంలో విరాటరాజు కుమార్తెయగు ఉత్తరకు సంగీతము, నృత్యము నేర్పినట్లు తెలుస్తున్నది. శ్రీకృష్ణభగవానుడు గొప్ప సంగీత విద్వాంసుడేగాక గొప్ప నాట్యాచార్యుడని కూడా భారతము వలన తెలుస్తున్నది.

క్రీస్తు పూర్వము 400 సంవత్సరముల ముందు రచింపబడిన 'రిక్‌ప్రతిక్షయ' గ్రంథములో త్రిస్థాయిలు, సప్తస్వరాల విషయమై ప్రస్తావించినట్లు ఉన్నదట. కనుక కర్ణాటక సాంప్రదాయ సంగీతము పూర్వకాలము నుండి వస్తున్నట్లు తెలుస్తున్నది. చాలాకాలము భారతదేశమంతటా ఒకే రకమైన సంగీతము ఉన్నట్లు చరిత్ర ద్వారా తెలుస్తున్నది.

క్రీ.శ. నాలుగవ శతాబ్దములో కాళిదాస కవి చాలా గ్రంథాలు రచించాడు. ఈ గ్రంథాలలోని శ్లోకాలను సంగీతపరంగా పాడినట్లు తెలుస్తున్నది. కాళిదాస కవి రచించిన నాటకాల వలన సంగీతముకూడా ఆ రోజులలో అభివృద్ధి చెందినది.

అయిదవ శతాబ్దములో భరతముని రచించిన నాట్యశాస్త్ర గ్రంథములో గాత్ర వాయిద్యాల సంగీతం గురించి వ్రాయబడినది. 22 శృతుల విషయమై, షడ్జ, గ్రామముల విషయమై ఇంకా అనేక విషయముల గురించి వ్రాయబడినట్లు తెలుస్తున్నది. ఈ గ్రంథాన్ని ఆ రోజులలో మూలగ్రంథముగా భావించారు. ఆనాటి సంగీతములో జతిజ్ఞానము బహుళ ప్రజాదరణ పొందినది. రాగజ్ఞానము అమలులో లేదు.

రాగము అంటే ఏమిటి? వాటిని సంగీతములో ఎలాగ ఉపయోగించుకోవాలి అనే విషయాన్ని మాతుంగముని ఆరవ శతాబ్దములో రచించిన 'బ్రహద్దేశి' గ్రంథములో వివరించారుట.

7వ శతాబ్దము నుంచి 12వ శతాబ్దములలో భారతదేశమందు మతప్రచారకులు మతోద్ధరణ కొరకు అనేక భక్తిపరమైన రచనలు చేసి సంగీతము ద్వారా వారి వారి మతములను అభివృద్ధి చేసారు. 'నారద శిక్ష' అనే గ్రంథముతో బాటు అనేక గ్రంథాలు రచింపబడ్డాయి.

ఈ కాలములో దేశాన్ని పరిపాలిస్తున్న హిందూరాజులు నాట్యానికి, సంగీతానికి ఎంతో ప్రాముఖ్యత నిచ్చి కళాకారులను ప్రోత్సహించటమే కాకుండా కళాకారులచే రాజ దర్బారులలో కార్యక్రమాలు ఏర్పాటు చేసేవారు.

12వ శతాబ్దానికి చెందిన జయదేవకవి 'గీతగోవిందము' అనే కావ్యాన్ని రచించి సంగీతానికి ఒక దారి చూపించాడు. ఈ "గీతగోవింద" కావ్యము రాధాకృష్ణుల మధ్యయున్న గాఢప్రేమను తెలియచేస్తుంది.

అప్పటినుంచి సంగీత లక్షణ లక్ష్యములు ఒక సులభమైన మార్గములో వ్రాయటానికి ప్రయత్నములు జరిగాయి.

ఈ విధంగా భక్తి సంగీతము అభివృద్ధి చెందుతున్న కాలంలోనే సంకీర్తన, నగరసంకీర్తన వంటి భక్తి సంగీత కాలక్షేపాలు ప్రవేశపెట్టబడినవి.

మనదేశాన్ని పరిపాలించిన మహమ్మదీయ రాజులు కళాకారులను గౌరవించారు. సంగీతాన్ని కూడా ప్రోత్సహించారు. రాజైన మహమ్మద్ గజనీ పర్షియన్ భాషలో పాడేవారు.

సూఫీ మతస్థులు ఇరాన్ దేశము నుంచి భారతదేశమునకు వచ్చినవారు. వారు వారి మత సంబంధమైన భక్తి బోధనలను గానం చేసేవారు. సూఫీలు ఐశ్వర్య, భోగవిలాసాలకు అత్యంత దూరంగా ఉండి సామాన్యజీవితమును గడిపేవారు. ఆధ్మాత్మిక సాధనలో మునిగి తేలుతూ ఉండేవారు.

పరమాత్మ అందరి హృదయాలలో విరాజిల్లుతుంటాడని, ఎవరి మనస్సు బాధపెట్టకూడదని, అందరూ కలసిమెలసి సహజీవనము చేయవలెనని వీరు బోధించెడివారు. వీరి సంగీతాన్ని మహమ్మదీయులు, హిందువులు బాగా ఆదరించారు.

హిందూస్థానీ సంగీతము

పర్షియన్ దేశస్థులు హిందూదేశమునకు రావటము వలన ఉత్తర హిందూస్థానములో మన సంగీతములో మార్పులు వచ్చాయి. మార్పు వచ్చిన సంగీతాన్ని హిందుస్థానీ సంగీతము అని పిలిచారు.

ఈ సంగీతము **1210** నుంచి **1250** మధ్యకాలంలో ఉన్నతదశకు చేరుకుంది. కాని హిందుస్థానీ సంగీతము ఉత్తర భారతదేశములోను, కర్ణాటక సంగీతము దక్షిణదేశములోను సమాంతరముగా ఆదరించబడ్డాయి.

ఫిరోజ్ షా పరిపాలన కాలంలో నివసించిన 'సారంగదేవుడు' గొప్ప సంగీత విద్వాంసుడు. "సంగీత రత్నాకరము" అనెడి గొప్ప గ్రంథాన్ని రచించాడు.

ఈ గ్రంథములో నాదము, శ్రుతి, స్వరములు, గ్రామములు, మూర్ఛన మొదలైన విషయాలు అతి సులభంగా రచించబడ్డాయి.

సారంగదేవుడు కర్ణాటక, హిందుస్తానీ సంగీతములందు నిష్ణాతులు అని ఈ గ్రంథము ద్వారా తెలుస్తున్నది. ఈ గ్రంథము భారతదేశ సంగీతానికి మూలముగా భావించబడినది.

ఫిరోజ్ షా పర్షియా, అరేబియా, భారతదేశములోని గొప్ప కళాకారులను రప్పించి వారికెంతో ప్రోత్సాహమిచ్చాడు. ఈ కళాకారులలో స్త్రీలు కూడా ఉండటము విశేషము. ఈ కాలములో సంగీతము ఉచ్ఛ స్థితిలోకి చేరుకున్నది. ఇది **13**వ శతాబ్దములో జరిగిన విషయము.

14వ శతాబ్దములో నివసించిన రాజు అల్లాఉద్దీన్ ఖిల్జి పరిపాలనలో కూడా సంగీతము ప్రోత్సహించబడి ఉచ్ఛస్థితిలోకి చేరుకున్నది.

అమీర్ ఖుస్రో అనెడి గొప్పకవి, సంగీత కళాకారుడు ఖిల్జి పరిపాలనలో మంత్రి పదవిలో ఉండేవాడు.

ఖుస్రో సంగీతములో విశేష కృషిచేసి కొత్త రాగాలను సృష్టించాడు. వాటిలో యమన్, తోడి, పూర్వి మొదలైనవి ఉన్నాయి. ఇతనే సితార్, తబల మొదలైన వాయిద్యాల సృష్టికర్త.

దక్షిణ భారతదేశంలో విజయనగరరాజు రాజా దేవరాజ్ ఆస్థానంలోని సంగీత కళాకారుడు గోపాలనాయక్ - సారంగ్, పీలు మొదలైన క్రొత్త రాగాలను కనుక్కొన్నాడు.

పదిహేనవ శతాబ్దములో 'జౌన్‌పూర్'ను పరిపాలించిన సుల్తాన్ హుస్సేన్ షిర్క్వి సంగీతాన్ని ప్రోత్సహించటమే కాకుండా సింధుభైరవి, జౌన్‌పురి, రామన్‌తోడి మొదలైన క్రొత్త క్రొత్త రాగాలను కనుక్కున్నట్లుగా తెలుస్తున్నది.

అక్బర్ చక్రవర్తి 16వ శతాబ్దానికి చెందిన రాజు. ఈతడు సంగీతమునందు ఆసక్తి కనపరచటమే కాకుండా గొప్ప గొప్ప సంగీత విద్వాంసులను ప్రోత్సహించాడు. వారిలో తాన్‌సేన్, బైజు, స్వామి హరిదాస్, తులసీదాస్, మీరాబాయి మొదలైన గొప్ప కళాకారులు ఉండేవారు. అక్బరు చక్రవర్తికి గాత్ర సంగీతములో, వాయిద్య సంగీతములలో ప్రవేశము ఉన్నదని చెబుతారు.

అక్బరు చక్రవర్తి పరిపాలనా కాలములో (1542-1605) దక్షిణ దేశములో పుండరీక విఠల్ అనే గొప్ప సంగీత కళాకారుడు ఉండెడివాడు. ఈతడు ఒరిస్సా రాష్ట్రములోని బరహాంపురమునకు చెందినవాడు. హిందుస్థానీ, కర్ణాటక సంగీతములలో ప్రావీణ్యుడు. ఈతడు నర్తనిర్ణయ, రాగమాల, రాగమంజరి, సద్రాగ చంద్రోదయం అనే నాలుగు గ్రంథాలు రచించాడు.

రాగమాల, రాగమంజరి గ్రంథాలలో హిందూస్థానీ సంగీతము గురించి వ్రాయబడింది. 'సద్రాగ చంద్రోదయం' గ్రంథములో కర్ణాటక, హిందుస్థానీ సంగీతముల గురించి రచించాడు.

పుండరీక విఠల్ తాను కనుక్కొన్న 22 శ్రుతులను అప్పటికే వాడుకలో ఉన్న 22 శ్రుతులలో ప్రవేశపెట్టాడు.

హిందుస్థానీ సంగీతము ఒక పద్ధతిలో లేక దినదినము క్షీణదశకు వస్తుండటం వలన రాజా బురహాన్ ఖాన్ హిందూస్తానీ సంగీతాన్ని ఒక దారిలో పెట్టమని పుండరీక విఠల్‌ను కోరాడు.

పాఠములు, అనేక రకములైన గీతములు రచించి కర్ణాటక సంగీతానికి గొప్పసేవ చేసాడు. పురందరదాసు కీర్తనలు ఎంత ప్రాముఖ్యమో చెప్పనవసరము లేదు. 72 మేళకర్త రాగాలను ఒక క్రమపద్ధతిలో వ్రాసిన వారు గోవిందామాత్య, వెంకటమఖి. 'వెంటకమఖి' తండ్రి గోవింద దీక్షితులు. ఈయన తాన అనపాచార్యుడనే గొప్ప పండితుని వద్ద విద్యనభ్యసించి పరిపూర్ణజ్ఞానము సంపాయించాడు. ఇప్పుడు మనము పాడుతున్న 72 మేళ కర్తరాగాలు, వాటికి జన్యరాగములు ప్రవేశపెట్టాడు ఈతడు. 12 స్వరస్థానములను ఆధారముగా చేసుకొని 'చతుర్దండి ప్రకాశిక' అనే గొప్ప గ్రంథాన్ని రచించి కర్ణాటక సంగీతాన్ని దక్షిణ భారతదేశంలో క్రమపద్ధతిలో పెట్టాడు. ఈ గ్రంథము కర్ణాటక సంగీతానికి అధికార గ్రంథముగా తీసుకొనబడుచున్నది.

తమిళులైన చోళరాజులు పాలించిన తంజావూరు, మధురై ప్రాంతాలు కాలక్రమాన విజయనగర సామ్రాజ్య ఆధీనంలోకి వచ్చాయి. 16,17,18 శతాబ్దాలలో ఈ ప్రాంతాల్ని తెలుగువారైన నాయక రాజులు పరిపాలించారు. వీరి రాజ్యంలో తెలుగుభాష అధికారభాషగా ఉండేది. తెలుగుభాష అధికారభాషగా ఉన్నందున ఉద్యోగ అవకాశాలు ఉంటాయనే కారణంగా మేధావులు, పండితులు, కళాకారులు తెలుగు భాష మాట్లాడే ప్రాంతాలనుంచి తంజావూరు, మధురై ప్రాంతాలకు వలసపోయారు.

అలాగ వలసపోయిన వారిలో ప్రసిద్ధులు క్షేత్రయ్య, నారాయణతీర్థులు మొదలగువారు ఉన్నారు. వీరు కృష్ణానదీ తీరవాసులు. వీరు సంగీతపరమైన బాణీలు అనేకము రచించారు. వీరి కీర్తనలు తెలుగుమాట్లాడే ప్రాంతాలన్నింటికి వ్యాపించాయి. ఎందరో గొప్ప గొప్ప కళాకారులు రావటము వలన తంజావూరు నాట్య శాస్త్రానికి, సంగీత శాస్త్రానికి ముఖ్యప్రాంతమయింది. తెలుగు రాజులైన అచ్యుతనాయక, రఘునాధ నాయకుల ఆస్థానములోని తమిళ, ఆంధ్రపండితుల పరస్పర సహకారము వలన ఒక క్రమపద్ధతిలో కర్ణాటక సంగీతం చాలా అభివృద్ధి అయింది.

విజయనగర సామ్రాజ్య పతనమైన తరువాత నాయక రాజులు సర్వ స్వతంత్రులు అయి మరొక 150 సంవత్సరాలు తంజావూరు, మధురలను పాలించారు. ఆ తర్వాత మరాఠా రాజులు ఈ రాజ్యాలని పాలించారు. మరాఠా రాజులైన శరభోజి, శహాజీ మొదలయిన వారు కూడా కర్ణాటక సంగీతాన్ని ప్రోత్సహించి అభివృద్ధిలోకి తెచ్చారు.

దక్షిణ భారతదేశంలో 'రామామాత్యుడు' అనే గొప్ప విద్వాంసుడు ఉండెడివాడు. ఆయన 'స్వరమేళ కళానిధి' అనే గ్రంథము రచించాడు. ఈ గ్రంథము ద్వారా కర్ణాటక సంగీతములో ఉన్న గొప్ప విశేషాలను వెల్లడి చేసాడు.

రాజమండ్రివద్ద 'సోమనాథుడు' అనే విద్వాంసుడు నివసించెడివాడు. ఈతడు 'రాగవిబోధ' అనే గ్రంథము 1609 ప్రాంతంలో రచించి కర్ణాటక సంగీతాన్ని అభివృద్ధిలోకి తీసుకువచ్చాడు. సోమనాథుడు లక్ష్యలక్షణములందు మంచి పాండిత్యము కలవాడు.

పదిహేడవ శతాబ్దమునకు చెందిన షాజహాన్ చక్రవర్తి పరిపాలనలో కూడా సంగీతము అభివృద్ధి చెందింది.

ఆ కాలంలోనే 'అహోబిలుడు' అనే పండితుడు 'సంగీత పారిజాతము' అనే గ్రంథాన్ని రచించి కర్ణాటక సంగీతానికి ఎనలేని సేవ చేసాడు.

శ్రీహరిదయనారాయణ దేవ అనే పండితుడు హరిదయ కౌతుకము, హరిదయ ప్రకాశము అను రెండు గ్రంథాలు రచించాడు.

మనదేశములో సంగీతానికి తీరని నష్టము చేసిన వ్యక్తి ఔరంగజేబ్. సంగీతమంటే ఏ మాత్రము ఇష్టము లేని వ్యక్తి. ఆస్థాన విద్వాంసులనందరిని పదవుల నుంచి తొలగించాడు.

కర్ణాటక సంగీతము

ద్రావిడ ప్రాంతమునకు విదేశీయుల నుండి దండయాత్రలు లేనందున సంగీతానికి నష్టము కలుగలేదు. దక్షిణ భారతదేశంలో సంగీతానికి, వైదిక సంస్కృతికి, విదేశీయులవలన భంగము కలుగకుండా కాపాడిన వ్యక్తి విద్యారణ్య. ఈయనే 72 మేళకర్త రాగాల ప్రాముఖ్యతను వివరించినట్లు తెలుస్తున్నది. ఈ సమయంలోనే కర్ణాటక సంగీతాభివృద్ధికి పాటుపడిన వ్యక్తి, 'భావ భట్టు'. ఈతడు అనుపమసింహుడనే రాజాస్థానమున ఉండెడివాడు. ఈతడు 'అనుపమ సంగీత రత్నాకర', 'అనుపమ సంగీత విలాస', 'అనుపమ వికాస్' అను మూడు గ్రంథాలు రచించాడు.

ఆ కాలమందే పురందరదాసు అనే విద్వాంసుడు నివసించెడివాడు. వీరు సంగీతమునకు లక్ష్యసంబంధమైనటువంటి గీతముల వరకు ప్రథమ అభ్యాసపు

End of Preview.

Rest of the book can be read @

http://kinige.com/book/Sangeeta+Prapancham

* * *